

Anthoxanthum odoratum L.

door

J. L. van SOEST.

(Ingekomen 21 October 1920.)

Deze soort kenmerkt zich door groote verscheidenheid. Zij is reeds besproken door de heeren Jansen en Wachter in het Ned. Kr. Arch. 1915 bld. 146, waarheen ik in hoofdzaak verwijs. Enkele opmerkingen mogen hier volgen.

Gedroogd *Anthoxanthum odoratum*-materiaal van de N. B. V. en van de heeren Kloos, Jansen en Wachter heb ik mogen inzien, waarvoor ik hun hier mijn hartelijken dank betuig.

Alvorens nog enkele vormen nader te bespreken, wil ik mijn resultaten in de volgende tabel vastleggen. De in ons land voorkomende vormen zijn:

a. glabrescens Celak. Onderste kelkkafjes kaal of op de nerven iets ruw.

1. *subv. montanum* A. et G. Pluim cilindrisch, met zeer regelmatig daarin geplaatste aartjes. Stengel meest knievormig gebogen. — Zeldzaam, Zuid-Limburg.

2. *subv. vulgatum* A. et G. Pluim eivormig of langwerpig, dicht, in het onderste deel niet afgebroken. Stengels rechtopstaand of opstijgend, stijf. Bladen kort. — Algemeen.

Wijkt af: *f. vestitum* J. et W. Scheeden alle afstaand behaard. — Vrij zeldzaam.

Talrijke overgangen tot α 3 en β 1.

3. *subv. umbrosum* Bolfe. Pluim vaak afgebroken, aartjes meest afstaand, glanzend. Stengels slap, bladen lang. Plant vaak blauwgroen. Schaduwvorm. — Vrij zeldzaam.

Wijkt af: *f. laxum* Engl. De onderste pluimtakken afstaand en langer dan 3 cM. — Zeldzaam.

f. silvaticum A. et G. De geheele plant forsch, alle scheeden behaard. — Zeldzaam.

Talrijke overgangen tot α 2 en β 2.

β . *villosum* Loisel. (non A. et G.). Onderste kelkkafjes gewimperd en soms geheel behaard.

1. *subv. subglabrum* van Soest. Onderste kelkkafjes gering behaard, meest alleen gewimperd. Pluim vaak kort, aartjes dikwijls bruin of paars aangeloopt. Bladen kort, scheeden bijna steeds kaal. Plant nooit duidelijk blauwgroen. — Algemeen; misschien v. l. benoorden de Maas.

Wijkt af: *f. tenerum* A. et G. Pluim armbloemig. Stengels dun, vaak sterk geknikt; bladen smal. — Zeldzaam.

f. strictum A. et G. Pluim dichtbloemig. Stengels stijf en rechtopstaand, bladen breed. — Algemeen.

Talrijke overgangen tot α 2 en β 2.

2. *subv. eu-villosum* van Soest. De kelkkafjes zijn vrij dicht behaard, de aartjes meest blauwachtig groen en zilverglanzend en vaak afstaand. Pluim lang, soms afgebroken; bladen lang, meest blauwgroen, scheeden dikwijls behaard. — Vrij algemeen.

Wijkt af: *f. laxum* Engl. Onderste pluimtakken afstaand en langer dan 3 cM. — Zeer zeldzaam.

f. pilosum Briq. (\pm syn. B II *villosum* A. et G. non Lois). Bladen meest lang gewimperd of behaard, scheeden zachtbehaard. — Vrij zeldzaam.

Talrijke overgangen tot β 1 en α 3.

Is de naald lang, zoodat deze 2 à 3 mM. uit het aartje steekt, dan: *f. longiaristatum* J. et W. Bij de meeste vormen, vooral bij α 2 en β 2.

Zijn de scheeden ruw, terwijl de stengel onder de bloeiwijze twee ruwe randen heeft, dan *f. asperum* Mann. Deze is tot nu toe waargenomen bij α 2 en β 2.

Gevonden zijn de monstrositeiten: *m. viviparum*, *m. bracteatum*, *m. compositum* en *m. glomeratum*.

De volgende opmerkingen mogen hier nog volgen:

1. Bij subv. *vulgatum* troffen mij eenige exemplaren, die zich kenmerkten door sterk *violet gekleurde onderste scheeden*, terwijl de vrij breede *bladeren stijf en scherp afstaand* waren en de *aarpluimdichtbloemig* was. Wij zouden dezen merkwaardigen vorm kunnen noemen *f. formosum*.

De waarde ervan durf ik niet te bepalen; er dient echter in ieder geval op deze planten gelet te worden. Ik zag:

Ooysche Waard, Nijmegen, door Abeleven, herb. N. B. V. een tweetal exemplaren.

Kampen, R. Bondam, herb. N. B. V.

In herb. Jansen en Wachter trof ik een dergelijk exemplaar aan bij *f. silvaticum*.

Ulvenhout 1915. Jansen en Wachter.

2. De *laxum*-vormen zijn zeldzaam; *f. laxum* was tot nu toe alleen als vorm van *umbrosum* Bolle beschreven.

Hiervan zag ik:

Valkenburg en Geulhem 1912. Jansen, Wachter en Henrard in herb. J. en W.

Nunspeet 1920. Jansen en Wachter in herb. J. en W.

Het eenige *laxum*-exemplaar uit het materiaal der N. B. V. heeft dicht behaarde kelkafjes en behoort dus tot *eu-villosum*: Utrecht, van Hall.

De overige planten vertoonen slechts wimpering der onderste kelkafjes; deze houd ik voor *overgangen van umbrosum tot eu-villosum*:

Valkenburg 1912. Jansen, Wachter en Henrard in herb. J. en W.

Soest 1916. Jansen en Wachter in herb. J. en W. en in herb. Kloos.

3. De *f. silvaticum* A. et G. lijkt mij, in navolging van de heeren Jansen en Wachter meer een *umbrosum*-vorm dan een op-zichzelf-staande subv. Zij is zeldzaam:

Zuid-Beveland 1839. van den Bosch;

Naarden 1864. Oudemans beide in herb. N. B. V. Schaesberg (Valkenburg) 1912. Jansen, Wachter en Henrard in herb. J. en W.

Ulvenhout 1915. Jansen en Wachter in herb. J. en W.

4. De subv. *Foucaudii* Briq. is nog niet in ons land gevonden. De eenige exemplaren, die er op gelijken, zijn langgenaald, hetgeen niet met de beschrijving klopt.
5. Bij de *villosum*-groep heerscht eenige verwarring, waarop reeds gewezen werd N. K. A. 1915. bld. 143. Echter lijkt mij de zaak nog niet voldoende opgelost. Wij kennen de vormen *strictum* A. et G., *tenerum* A. et G. en *pilosum* Briq. Onderzoeken wij de *villosum*-exemplaren, dan blijken vele van deze niet tot één der bovengenoemde vormen te behooren. Deze rest laat zich gemakkelijk in twee duidelijk te scheiden groepen verdeelen.

De eerste groep sluit zich aan bij *tenerum* en bij *strictum*, de tweede bij *pilosum*. Deze laatste groep toont veel overeenkomst met *umbrosum*, de eerste meer met *vulgatum*, terwijl *tenerum* soms op *montanum* gelijkt.

6. De eerste subv. heb ik gemeend *subglabrum* te kunnen noemen. Ziehier de beschrijving:

De onderste *kelkkaeffes* zijn *weinig behaard*, meest alleen op de nerven *gewimperd*. De aartjes zijn vaak bruin of paars aangelopen. De pluim is vrij kort. De *bladen* zijn *kort*, weinig behaard, meest van boven kaal; ook de bovenste scheeden zijn bijna steeds kaal. De plant is nooit duidelijk blauwgroen.

7. De tweede subv. is de meest behaarde. Hiervoor stel ik den naam *eu-villosum* voor:

De onderste *kelkkaeffes*, buiten de *wimpering*, nog vrij *dicht behaard*. De aartjes zijn vaak blauwgroen en zilverglanzend.

De pluim is vrij lang. De *bladen* zijn lang, bijna steeds behaard, vaak ook de scheeden. De plant is min of meer blauw-groen.

8. De *pilosum*-vorm staat tot *eu-villosum* ongeveer als de *silvaticum*-vorm tot *umbrosum*. Beide hebben typisch herkenbare eigenschappen. Zij lijkt mij minder zeldzaam dan *silvaticum*.
9. Overgangen tusschen de verschillende subv. zijn talrijk te vinden, tenminste $\alpha 2-\alpha 3$, $\beta 1-\beta 2$, $\alpha 2-\beta 1$ en $\alpha 2-\beta 2$. Bij deze laatste (*umbrosum* tot *eu-villosum*) zijn de onderste kelkkafjes min of meer *gewimperd*, terwijl verdere beharing ontbreekt. Door deze eigenschap zou men geneigd kunnen zijn, deze planten tot *sub-glabrum* te rekenen: het *umbrosum*-type geeft dan echter uitsluitel.
10. De *f. asperum* Mann. is hier te lande, voorzoover mij bekend, gevonden bij subv. *vulgatum*:

Nijmegen, de Beyer in herb. N. B. V. in een twijfelachtig, ongelukkig verzameld exemplaar.

En bij subv. *eu-villosum*:

Rotterdam 1907. Jansen en Wachter in herb. J. en W.

Velp (G.) 1917. v. Soest in herb. v. S.

Scheveningsche Boschjes 1920. v. Soest in herb. v. S.

11. Tot slot wil ik nog een vorm van weinig waarde noemen: **1. interruptum**. Deze heeft tot kenmerk het *regelmatig afgebroken* zijn der *bloeiwijze*. Zij behoort thuis bij subv. *umbrosum* en bij subv. *eu-villosum* en vormt geleidelijke overgangen tot het type van deze subvariëteiten; meer dan toevallige afwijkingen zijn het dan ook niet.

Ik zag *l. interruptum* bij:

A. od. β *vill. subv. eu-villosum* (overgang tot *umbrosum*) Beekhuizen 1920. v. Soest in herb. v. S.

A. od. α *glabr. subv. umbrosum*

Geulhem 1914. Kloos in herb. K.

's-Gravenhage, October 1920.